

УДК 911.3

Дмитрук О.Ю., Гавриленко К.О.

ЕКОСТЕЖКА ФЕОФАНІЄЮ «ЛІСОВА ПІСНЯ»

В статті подано розробку екологічної стежки «Лісова пісня», що проходить по території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Феофанія». Представлений маршрут орієнтований на учнів старших класів загальноосвітніх закладів, а також студентів, і тих, хто полюбляє прогулянки, цікавиться природними особливостями краю, цінує естетичне задоволення.

Ключові слова: екотуризм, екоосвіта, екостежка.

В статтє представлена разработка экологической тропы «Лесная песня», проходящей по территории парка-памятника садово-паркового искусства «Феофания». Представлен маршрут ориентирован на учащихся старших классов общеобразовательных учреждений, а также студентов, и любителей прогулки, интересуется естественными особенностями края, ценит эстетическое удовольствие.

Ключевые слова: экотуризм, экообразование, экотропа.

The article describes the development of environmental pathways "Forest Song," which runs through the park-monument of landscape architecture "Feofaniya." Submitted route-oriented high school students of secondary schools and students, and those who love walking, interested natural features of the land appreciates aesthetic pleasure.

Key word: Ecotourism, ecological education, ecotrail.

Постановка проблеми. Для нормального розвитку особистості та існування людині, в умовах урбанізованого простору необхідно час-від-часу опинятись серед природи – і прогулянка парком є найбільш оптимальним і доступним варіантом. В умовах великого міста лише в таких куточках можна подихати свіжим повітрям, послухати шум листя, а не машин. Крім того для школярів просто необхідно, при засвоєнні теоретичного матеріалу з природознавчих наук, прив'язувати його до асоціацій, вже побаченого у житті. Тому, необхідним є формування правильного ставлення до природи, екологічне виховання в практиці.

Мета даної публікації – створення маршруту екостежки, що поєднував би природознавчу та літературознавчу інформацію (наприклад,

«Лісова пісня» Лесі Українки). Проходження такого маршруту школярами сприятиме розвитку їх творчих здібностей.

Аналіз публікацій та інформації стосовно представленої теми показав, що «Феофанія» є в першу чергу важливою природною територією для наукових досліджень [1-4]. Проте, в наявних джерелах практично відсутня інформація про рекомендовані маршруту та науково розроблені екскурсії парком.

Виклад основного матеріалу. Екостежки – є одним з найбільш ефективних засобів повноцінного спілкування з природою, оскільки мають оздоровче, рекреаційне, просвітнє та навчально-виховне значення. Крім того, екологічні стежки можуть дати значно більше, а саме: спілкування з природою стимулює спостережливість, зацікавленість, формування активної життєвої позиції в природоохоронній роботі [1].

Дидактична екостежка – це спеціально обладнана в освітніх цілях природна територія, на якій створюються умови для виконання системи завдань, організуючих і направляючих діяльність вчаться в природному оточенні [1].

Проект екостежки «Лісова пісня» розроблений для південної частини території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Феофанія».

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Феофанія», створений з метою збереження та використання в естетичних, виховних, наукових, природоохоронних та оздоровчих цілях найбільш визначних зразків паркового будівництва, а також входить до складу природно-заповідного фонду України, який є складовою частиною світової системи природних територій та об'єктів, що перебувають під особливою охороною. Парк сформовано на основі центральної частини урочища Феофанія [4].

Урочище "Феофанія" – один із унікальних масивів зеленої зони м. Києва, у складі якого збереглися природні ліси, насадження декоративних та екзотичних дерев, система ставків та природних джерел у надзвичайно мальовничій місцевості [4]. Масив розташований на одній з ділянок Київського лесового плато на межі двох ландшафтних зон – Лісостепу і Полісся. Найвиразніший елемент рельєфу – Феофанійська балка, долиною якої протікає струмок Віта. Схили балки круті, в них розкриваються породи харківської свити, піски полтавської свити, строкаті та бурі глини, дренуються ґрунтові води. Найвища абсолютна відмітка – 189 м. З водоносними горизонтами Феофанії пов'язані численні джерела мінеральних вод, пробурена свердловина.

Найбільшу площу в урочищі займає широколистяний ліс (близько 130 га), який утворює замкнене кільце і дотепер репрезентує типову і різноманітну флору і рослинність. Урочище "Феофанія" являє собою ділянку малоурбанізованої території, яка з усіх боків оточена типовими антропогенними ландшафтами. Поряд із дібровами тут зустрічаються лучно-степові і навіть водоболотяні ділянки. Подібна розмаїтість умов існування має визначати досить багатий видовий склад не лише рослин,

але й тварин [2].

Фауна урочища є типовою для придніпровських широколистяних лісів. З рідкісних видів, занесених до Червоної книги України, тут виявлено 9 видів комах (жуки та метелики), раніше зустрічалися жовна, бобер та видра річкова [3].

Досліджувана територія розміщена на околицях м. Києва, з незначною кількістю житлових масивів. Представлена екостежка орієнтована на учнів старших класів та всіх бажаючих. В радіусі 5 км розміщено такі заклади середньої освіти: 6 загальноосвітніх шкіл та 1 ліцей. Таким чином ці заклади розміщені в межах відносної доступності для здійснення навчальних екскурсій не перериваючи навчальний процес. В радіусі 2 км розміщено лише одну загальноосвітню школу (№236). Даний заклад розміщений в межах пішохідної доступності.

Екостежка «Лісова пісня» – маршрут кільцевого типу має протяжність 4,5 км та 21 оглядову точку. Рекомендована тривалість проходження маршруту становить 2 год. 30 хв. Екостежка орієнтована на тих, хто любить природу, чарівні краєвиди та чисте повітря. В кожному пору року стежина відкриває багатогранну красу місцевості: замріяність і романтику навесні, пишну зелень та море барв літа, золоту філософію осені чи лаконічну загадковість зими.

Початковою точкою стежки є вхід до парку. Це заасфальтована територія, з господарчою будівлею і та пропускним пунктом, а також паркінгом як перед входом на територію, так і біля входу вже на території. Справа обсаджений майданчик дубово-кленовими насадженнями.

Від входу стежка спускається під незначним кутом до інформаційного щита про реконструкцію парку. Значна увага у концепції реконструкції насаджень Феофанії була приділена діброві. Реконструкція та благоустрій парку-пам'ятки, його утримання та обслуговування має на меті лише збереження для майбутніх поколінь власне природні урочища з віковими двохсотрічними дубами і неповторним природним водостоком, а також створити з використанням досвіду Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України садово-парковий комплекс, який може в майбутньому стати пам'яткою садово-паркового будівництва ХХІ ст. і прикрасою столиці України міста – мегаполіса Києва та національним надбанням українського народу [3].

Далі, через 250 м в напрямку на схід знаходиться 2-га оглядова точка, з якої відкривається чудова панорама парку з кутом огляду 270°. Прямуючи далі доріжкою можна опинитись біля алеї троянд, що в літній період наповнює повітря п'яним ароматом.

Стежина продовжується і наступною точкою за 58 м є клумба з декількома агавами двох видів (агава американська та агава текільна). Найбільша з агав висотою близько 120 см. Ця екзотична рослина родом з посушливих тропічних районів Мексики, тому в холодний період року вона зберігається в приміщенні оранжереї.

Від агави, прямуючи на північний схід, маршрут через 103 м

приводить до насаджень сосни чорної – типової представниці гірських та височинних території Центральної Європи. Між деревами створюється ілюзія, що ви потрапили до лісу.

Маршрут спрямовується на північний схід до терасоподібних алей, з яких відкривається вид на фонтан «Родовід», що на даний момент є лише на фазі будівництва. Проте, вже в кінці 2012 року планується завершення реконструкції. Майбутній фонтан буде світло-динамічним, одним з найбільших в Європі. З цієї точки відкривається, мабуть, найкращий вид на Свято-Пантелеймонівський жіночий монастир.

Наступною точкою є альтанка, що розташована посеред ставу №2. Вона є візитівкою «Феофанії». Тут відчувається так, ніби потрапив до іншого світу, світу спокою, де можна побути на самоті з природою.

За 95 м на північний захід знаходиться кам'яний міст, що є частиною ландшафтного дизайну цієї частинки парку. З нього відкривається вид на другий став, на ділянку, що з альпійською рослинністю, пересохлий струмок з болотною рослинністю.

Минаючи місток, маршрут проходить понад ставом №2 та дібровою з іншого боку та через 300 м в південно-східному напрямку приводить екскурсантів до наступної точки – джерел Святих Михайла та Миколая з цілющою водою.

Від джерел екостежка простягається на південний схід і 360 м проходить понад ставами №2 і №3 до дамби між ставами №3 і №4. З цієї оглядової точки відкривається прекрасний вид на стави №4 і №5. Є оглядовий місток.

Оглянувши місцевість та пройшовши 290 м в тому ж напрямку туристи можуть відпочити в тіні двох великих альтанок, з яких відкривається лісний пейзаж, що віддзеркалюється у водні поверхні ставу.

Від альтанок маршрут прямує ґрунтовою стежинкою, по досить крутому берегу ставу №5. Подекуди, доводиться оминати сухі дерева, долати круті спуски і підйоми. Та нарешті, з гущавини дерев туристи потрапляють до найбільш південної частини парку.

Пройшовши 320 метрів понад ставом №5 нарешті маршрут веде до лісу – основного багатства Феофанії. в лісовій частині парку подекуди вік дубів сягає 100-300 років, є навіть дерева, вік яких близько 800 років! Серед дерев можна побачити білок, дятлів, синиць, а якщо пощастить – то і ласку. Перебуваючи на маршруті у лісі, варто дотримуватись таких основних правил: забороняється розпалювати вогнища; забороняється ламати гілки, зривати квіти чи інші частини рослин; не можна шуміти, оскільки ліс – це середовище існування різних птахів та тварин.

Частина маршруту пролягає дібровою є у формі півкола, довжиною близько 500 м. фінальною точкою цього півкола є скульптурна композиція виконана з дерева, висотою близько 4,5 м. Основним мотивом цієї скульптури є сюжет п'єси-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня».

Через 270 м на схід, пройшовши повз господарчі споруди та оранжерею, екскурсанти потрапляють на майданчик, створений за

мотивами української традиційної культури та народної творчості. Це криниця-журавель, візок-клумба, солом'яний бичок та інші. Тут буде цікаво затриматись як школярам, так і дорослим, з рештою, в душі всі ми діти!

Від майданчика, протягом майже 110 м північний захід, маршрут веде до затишних альтанок, де можна помилуватись видом на північну частину парку та відпочити перед просуванням до виходу з парку. Востаннє насолодившись казковими пейзажами Феофанії, тихими водами її ставів, багатством рослинного світу та вишуканістю паркового мистецтва, маршрут закінчується біля виходу з парку. Кінець – це початок, але вже чогось іншого!

Висновки. Екскурсії у природному середовищі є одним з найкращих прийомів у вивченні природи рідного краю. Найкраще це може забезпечити екостежка, що проходить через різноманітні природні та культурні об'єкти. Споглядання природних та історико-культурних об'єктів сприяє формуванню художнього смаку, світогляду учнів, що може бути використано також при вивченні гуманітарних дисциплін. Екостежка «Лісова пісня» прокладена з метою ознайомлення учнів та екотуристів з природними багатствами Феофанії і одночасно їх творчого, естетичного та літературознавчого розвитку.

1. Бойко М.Ф. Використання екологічних стежин для екологічної освіти студентів / М.Ф.Бойко // *Екологічна освіта і виховання: досвід і перспективи: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* – К., 2000. – С. 181-185.
2. Дмитрук О.Ю., Дмитрук С.В. *Екотуризм: Навч. посіб.* – К: Альтерпрес, 2009. – С. 74-85.
3. Храбовченко В.В. *Экологический туризм: Учеб.-метод. пособ.* – М.: Финансы и статистика, 2003. – С 23-33.
4. <http://feofaniya.kiev.ua> – Офіційний сайт НЦЕБМ НАН України, парк Феофанія.